

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto K 4.— za pol leta „ 2.— za četrt leta „ 1.—

Naročnina se pošilja upravništvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. List se pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobje se v tiskarni in pri gospodu Novak-u na velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, po 15 h, dvakrat 25 h, trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo do srede opoldne.

Štev. 34.

V Mariboru, dne 23. avgusta 1900.

Tečaj XXXIV.

Narodna neodločnost.

Zgodovina večstoletnega priklanjanja pred tujimi grajščaki še nam Slovencem vedno tiči v kosteh. Naše hrbtišče še ni vzravnano. In vendar je zadnji čas, da se otresemo ostankov žalostnih preteklih časov. Sicer bo ponemčevanje med nami vedno bolj napredovalo, in nekega dne bodo valovi tujega morja pokrili naše slovenske kraje.

Le vzemimo nekaj vzgledov, kako se pri nas dela! Če se kak gostilničar tako daleč zave svoje narodnosti, da je samonemški napis na njegovi gostilni vendar le znak zastarelega mišljenja, tedaj si omisli slovenski napis; toda Bog obvari, samega si ne upa pustiti, ampak za varuha mu postavi napis v nemškem jeziku. In najdejo se ljudje, ki se veselijo take dvojezične narodne zavednosti in jo hvalijo ter slavijo tudi v javnosti. Če bi se kaj takega dogajalo v resnično dvojezičnih krajih, kakor so n. pr. Celje, Ptuj, Maribor, človek bi uvidel vzroke ter molčal. Toda, da se kaj takega dogaja v strogo slovenskih krajih, to je narodni škandal. Koliko občinskih pečatov je, ki še vedno zraven slovenščine tudi nemščino pribijajo na papir. In občinske deskice, kažipot, ti vsi morajo imeti tudi nemščino na sebi. Kaj pa je tega treba? S takim ravnanjem se v našem ljudstvu zabranjuje vsak napredek v narodni samozavesti. Ker pri vsakem koraku vidi poleg slovenščine tudi nemščino, misli, da slovenščina brez nemščine ne more živeti, in odtod izvira med nami še vedno isti sveti strah pred vsem, kar je nemško, kar je sploh

tuje. Poboljšajmo se vendar enkrat in vzmimo stara kopita od sebe.

Tudi pred tujci se moramo sramovati takih znamenj narodne neodločnosti. Kaj bi mi rekli, ako bi na Gornjem Štajarskem našli dvojezične nemško-slovenske napise? Smejali bi se duhovitosti Gornjih Štajarcev, ki si delajo napise, katerih nihče ne razume. Kadar pa na Slovenskem postavimo zraven slovenščine še tudi nemškega policaja, mislimo, da smo storili nekaj, kar nam more biti le v čast. Kako otročji, kako kratkovidni še smo!

Še večja narodna neodločnost ali pravzaprav zaspanost pa se kaže v tem, da še vedno slovenščini nismo priborili pravice pri naših uradih, začevši od zasebnih do državnih. Postaje po naših železnicah nimajo slovenskih napisov, v vagonih ni slovenskih naznanil, po uradih sedijo ljudje, ki ne znajo slovenski. Zakaj vse to? Seveda bi morali imeti to vse brez zahtevanja, saj vemo, kakor je. Za vsako pikico moramo zahtevati. Toda premlačni smo, in tako ostane vse pri starem. Neuki ljudje pa mislijo, da je tujščina povsod potrebna in naša narodna zavest se ne pomakne naprej. Politična društva in občine bi morale delati polletje za polletjem uloge, imenovati postaje, navajati slovenščine nezmožne uradnike, in šlo bi naprej. Kar se tiče uradnikov po naših železnicah, imeli bi za naše kraje Slovence dovolj. Toda, ker mi ničesar ne rečemo, pošiljajo nam nemške nacionalce, slovenski uradniki pa morajo po tirolskih, koroških, nemškoštajarskih in nižje-avstrijskih postajah premišljevat, koliko jim

hasni znanje slovenskega jezika. Jedno zlo rodi drugo zlo!

Naše sodnije, naše daykarrije in politične oblasti bodo tako dolgo pólne nemščine in nemških uradnikov, dokler mi Slovenci ne pokažemo svoje odločnosti. A vsak dopis in vsako naznanilo teh uradov, četudi nam je popolnoma nerazumno zaradi tujega jezika, sprejmemo kar z najboljšo voljo, ter rajši gremo h kakemu zakonitemu vaškemu advokatu, nego da bi dopis vrnili. Naše občine še se vedno kosajo med seboj, katera bo na leto več nemških uradnih listin izdala. Ako smo poklicani v kak urad, če le znamo par nemških besed, gotovo jih pretolčemo tamkaj, namesto da bi jasno in čisto govorili tamkaj v svoji materinščini. A tudi jezikovno nezmožne uradnike puščamo pri miru, da se mučijo v naših krajih s slovenščino, namesto da bi se pritožili pri svojih poslancih ter jim rekli: tega ne razumemo, izposlušajte nam drugega.

Kar smo rekli, ni nič novega, ker je ta neodločnost naš star greh, katerega so vedno grajali naši zavedni rodoljubi. Novo bi bilo le, da bi se naši rojaki kmalu poboljšali ter postali odločni, neomahljivi Slovenci.

In zadnji čas je, da storimo korak pokore. Ali naj vedno samo tožujemo? Ali naj za vedno ostanemo v jezikovnem oziru pri prvih začetkih. Mi potrebujemo svoje moči tudi za druga dela, zato pa je treba, da z odločnostjo rešimo kmalu naše jezikovne neugodnosti.

Listek.

Dominik Colnik,

rodoljub in veleposestnik v Slov. goricah.

II.

Soseska »Drvanja«, bivališče Čolnikovo, je dolina proti severu-vzhodu, tri kilometre od župne cerkve sv. Benedikta. Ime ima po potoku »Drvanja«, kateri izvira pri kmetu »Drvanjšaku-Jagriču«, se vije po rodovitni dolinici ter prereže župnijo od severa do juga. Izliva se pod Sv. Andražem v Pesnico.

Blizo izvirka je na desni strani stal mal gradič »Gut Triebein« Drvanjski grad. Imel je različne gospodarje. Slednji mu je umrl 14. septembra 1829. leta: Johann Rauchenbichler von Rauchenbuchl. Posestvo je po njegovi smrti bilo razkosano, večidel gradú podrt, gradivo razpadeno. V tem gradiču je umrl 25. maja 1804. l. Sr. Hochwürden H. H. Christof Edler von Greiner, Domkapitular etc. etc. bivši mestni župnik pri »sv. krvi« v Gradcu. Tega gospoda štejejo framasoni k »svojim«, ter ga imajo v svojem zapisniku.

Ljudstvo pripoveduje, da je njegovo »ogromno« premoženje zakopala njegova postrežnica pri neki »bukvi« v lesu nad gradom.

Na levi strani »Drvanje«, nasproti temu gradiču, je pozidal naš Dominik svoje stanovanje, v sredini posestva svojega, na najlepšem prostoru doline. Kot izurjen gospodar je svoje imetje izgledno uravnal; okusni drevoredi najizvrstnejšega sadnega drevja so krasili okolico. S tem je upljalv blagonosno na okoličane; in ako naletimo baš v njegovi bližini pri posestnikih veliko sadonosnega drevja, je to Čolnikova zasluga. Žalibože, da je naslednik Dominikov večinoma ta drevesca dal posekati, kar je bojda Čolnika bolj bolelo, nego zguba posestva; pač jasen dokaz nesebičnosti njegove, da je gledal edino na blagostanje kmetovalcev.

Po splošni sodbi je bil Dominik blaga, tiha duša. Ni igral, nihče ga ni videl pija-nega. Bil je čist in vnet narodnjak. V »Novice« je začel kmalu dopisovati, ko je gospodarstva prevzel, pod imenom »Jakopič«; bilo je to hišno ime na Drvanji. Na Čolnikov nasvet je dobil naš »Slov. Gospodar« ime. Kot zaveden Slovenec se ni mogel popolnoma politiki izogniti, akoravno se ni rad z njo pečal. V »Novicah« 1860. l. piše: »Pustim politiko drugim; raje govorim o kmetijstvu«. Večina njegovih dopisov v »Novicah« in pozneje v druge časnike razpravlja zadeve kmetijstva, živinoreje in vinogradstva.

Leta 1861. je bil Čolnik od takratnega

»volilnega odbora« priporočan za poslanca v deželni zbor v Gradcu za kmetške občine v okraju Maribor, Slov. Bistrica in Sv. Lenart poleg dr. Valentina Postiča, odvetnika v Mariboru. Pa slovenski volilci, čeravno v večini, so bili tako zbegani in nepoučeni, da so volili gosp. pl. Feierer-ja, in mestjana mariborskega Matija Lešnika. »Novice« pikro opisujejo to volitev v letniku 1861. št. 105.

Na oklicu k tisočletnici sv. apostola Cirila in Metoda, izdanem v mariborski čitalnici dne 7. junija 1863 naletimo med izbornimi takratnimi narodnjaki tudi ime: »Čolnik na Drvanji«.

Leta 1863. 6. septembra se je obhajala tisočletnica prihoda sv. Cirila in Metoda med Slovence v Ljutomeru. Ogromna množica ljudstva se je zbrala k tej svečanosti, »dosti nad 4000 glav«, so poročale »Novice« (1863. št. 306). Tukaj je veliko sodeloval Čolnik ter med drugimi govorniki rekel: »Da ga veseli, da se med murskimi poljanci slovenski duh tako lepo in živo razvija«.

Dne 18. junija 1864. piše »Novicam«: »Ljubezen pravega domorodca je neugasljiva, njegova skrb in volja neomahljiva, naj živi v kakih koder okolnostih«. Napredek ljubljanske kmetijske in živinozdravniške šole ga je zelo veselil, piše namreč: »Kadorkoli o tej soli kaj slišim ali čitam, vselej se je hvaležno

Naše sadjarstvo.

Letos je pri nas bilo jako mnogo črešenj. Mnogo se jih je prodalo po bližnjih trgih, a mnogo jih je ostalo na drevesih; po Slovenskih goricah si namreč v poznem juliju in še v avgustu lahko videl brezštevila dreves, obloženih s tem rudečim sadom, ki se je prepustil tičem v hrano. Po Savinjski dolini in po Kranjskem, kjer je vina in sadovca malo, se je vsaka črešnja, ki se ni pojedla ali prodala, pobrala in prekuhala v žganje. Vidi se, da se po Slov. goricah črešnje cenijo premalo. Božji dar se zametuje.

Žalostna resnica pa je tudi, da se po vsem Spod. Štajarju, izvzemši Slov. gorice, sadjarstvo zanemarija. Stopi na Ptujsko polje, hodi okoli Šmarja ali Kozjega, potuj po dolini Savinjski ali ob Bolski, povsod sadnega drevja le malo in še to zelo slabo gojeno. Sicer v Slov. goricah v splošnem tudi ni bogve kake racionelnosti opaziti; lepi sadonosniki, ki jih je zadnjih 30 let nastalo prav znatno število, so večinoma last meščanov; zraven njih pa je še večje število »kmetov« sadnih vrto, ki se kot kmeti od prejšnjih žalibog premočno razlikujejo. Toda vendar moramo priznati, da že tudi marsikateri kmet posnema uzorne nasade meščanov.

Na eni strani se torej premalo skrbi, da bi se kaj pridelalo, na drugi pa se pridelek ne ve uporabljati; v obče se o našem Slov. Štajarju da trditi, da se sadjarstvo zanemarija.

Ko bi pa prebivalci tega blagoslovljenega ozemlja pomislili oziroma vedeli, kolik zaklad jim Previdnost v sadju ponuja, bi se sadjarstva polotili z vso modrostjo in vso skrbjo. Slov. Štajar je rodoviten in ima za sadjarstvo dovolj ugodnega prostora in izvrstno podnebje. Vrh tega pa daje po trgih daleč na okrog štajarskemu sadju posebno vrednost kaj prijetna dišava ali aroma, kolike sadje drugih dežel nima; vsled tega se naše sadje kot namizno posebno ceni. Štajarski moščancelj in voščenska slujeta po vsej Evropi in sta stalno dražja od jabolka iste vrste a drugih dežel. Med državami evropskimi je zastran sadja gotovo Avstrlja prva. V naši državi pa ima zopet tirolsko sadje najvišjo ceno; skoro ni verjetno, koliko plačujejo inozemci Tirolcem za sadje. In zakaj? Ker ima pre izvrsten okus, in ker Tirolec goji le najboljše vrste in skrbi, da dobiva velik lep sad. Zato na Tirolskem prepolne veje celo otrešajo, da ostala jabolka in hruške toliko lepše izzoré; pa tudi pri branju ravna tako, da pride sad na trg v popolni krasoti in dobroti. Mi pa trdimo, da je naše štajarsko sadje najmanjše ravno tako izbornega, če ne

boljšega okusa kakor tirolsko; prepričali smo se o tem sami, trdijo pa to tudi možje, ki naše kakor tirolsko sadje jako dobro poznajo. In zakaj bi tudi ne bilo tako? Po apnenem, to je po največjem delu našega Slov. Štajarja, je zemlja ravno takšna, kakor po južnih Tirolih, kjer sadje tako slovi; podnebje pa — in to je tisto, kar v prvi vrsti sadu daje aroma — je naše bržkone ugodnejše; saj nam skušnija kaže, da je sadje v krajih, ki so toplejši od naših, bolje vođeno, omledno, manje aromatično od našega. Treba se le spomniti vipavskih, goriških in laskih črešenj, marelic in hrušek, ki se nam, ki smo vajeni našega sadja, zdé naravno brezokusne. Kraji z ojštrejšim podnebjem, kakor je naše, pa zopet niso več ugodni za gojo sadja fine arome. Zgornja Avstrijska, Češka, Moravska in Galicija pridelujejo sadja jako mnogo, reči se celo sme, da je v prvih treh deželah sadjarstvo na višku, ali posebno aromatično sadje teh dežel ni. Poleg Tirolske ne vrejo kupci jabolka in hrušek v nobeno avstrijsko deželo s tako silo, kakor v našo. Skratka: Štajar, oziroma Spodnji Štajar je za sadjarstvo kakor navlaš ustvarjen.

Ker je naše blago tako izvrstno, zato se nam ni treba bati, da bi, ako še toliko pridelamo, ne imeli odjemalcev, seveda če bomo razumeli, vsem — le po volji postreči. Gotovo se ta in oni bralec pri tej priči spominja nadloge, ki jo je zadnje sadno leto imelo, da je svojemu presnemu (frišnemu) sadju dobil količak sprejetnega kupca. To pa je tudi celo doumno, če vrste niso ali povšečne ali razbrane, in če ves okraj s sosednimi okraji vréd hoče tako nepovšečno mešanico kar na malo prodati, da ne segnijo. Vrste, ki v naših krajih posebno uspevajo, kakor n. pr. gori imenovani dve, in če je blago lepo, se vsikdar lahko dobro prodajo. Potem pa naj pridelovalec tudi ve, da se sadje še v drugi obliki, torej ne le kot presno, sme prodajati. Zakaj se sušenje sadja opuša, ko se n. pr. po suhih slivah, toda ne v dimu posušenih, toliko povprašuje? Ali: Lani sem hodil po Bizeljskem. Pred neko hišo vidim na deskah razdevane olupljene in izkoščičene slive, ki so se v solncu sušile. V siljski kleti pa je pred kašto, ki je na spodnji strani spredaj bila za otroško glavo izrezana, stal mož, doma iz Primorskega, in skozi luknjo na žlebnjak (žlebasto strešna opeka) polagal žveplo, da je gorelo. Na moje vprašanje mi je razložil, da v tistem okraju kupuje slive, jih daja ob večerih po vaških otrokih s posebnimi nožički olupljati in izkoščičiti, da te slive potem na solncu suši in nazadnje v zaprti kašti na lesah v žvepleni dim deva,

češ da rumeno barvo ohranijo; mte. presnih sliv kupuje po 8—10 K, tako posušenih pa prodaja po 80—120 K. — Ali bi kaj takega naš kmet ne mogel? Ali: Tirolec vzame za 10 vin. drobnega sadja, ga ali skuha ali drugače preparira, da se pri kosilih prideva k pečenkam, ga spravi v snažno stekleničico, katero dobro zamaši in opremi z vinjeto, in proda to stvarico zlahka za 1 krono. In takih kron si naredi na tisoče in tisoče. Bi li ne mogel štajarski Slovenec zadeti tega, kar zadene Tirolec? Seveda se prepariranje sadja mora učiti. Nadalje se tudi tolkla prav lahko prodaja, odkar gre z vinogradi nazaj.

Ni se nam torej bati, da bi svojega sadja, in če ga imamo še toliko, ne mogli spraviti v denar. Sadje je jako tečna hrana in se kot taka v vseh slojevih ceni; zlasti se na Nemškem v delavskih stanovah silno mnogo sadja zavžije. V tej državi industrija raste od dne do dne in se torej tudi sadja konsumira od dne do dne več. Po svoji statistiki je ta država kupila sadja iz inozemstva l. 1891 1,203.000 met. centov ali kvintalov v vrednosti 15.7 mil. kron, leta 1897 pa 2,413.000 kvintalov v vrednosti 35 milijonov kron. In 90% vsega našega izvoza v sadju gre v Nemčijo, na leto povprek 690.190 kg. v vrednosti 14,196.000 K. Vidimo, da Nemčija potrebuje sadja še mnogo več, nego ga mi danes izvažamo. Ta država pa tudi sama nedostatka ne bode nikdar mogla sama pokriti. Nima podnebja, ki bi bilo sadjarstvu ugodno, in so tam navzlic velikemu napredku v tej stroki dobre sadne letine kaj redke; vrh tega pa je posebno v južnem delu Nemčije sadjevec jako priljubljena pijača. Industrija bo v tej državi pa še naprej rastla, in je torej gotovo, da se bo tam od leta do leta več sadja konsumiralo. Najraje pa sadje Nemčija kupuje iz Avstrije — in tako bo tudi ostalo — ker je ta njej soseda, ki ima izvrstnega sadja jako mnogo. Pa tudi v Angliji raste konsum sadja od leta do leta. Vrh tega gre precej mnogo našega sadja še v orijent (vzhodni svet) in v Rusijo.

Konkurence se od nobene evropske države nimamo bati; pač pa nam more občutno škodovati Amerika. Amerika izvaž ogromno sadja, največ v Anglijo, zatem v Nemčijo, pa tudi v druge države; celo v Avstrijo je zašlo ameriško sadje, in sicer jabolka, ki so se Dunajčanom kmalu prikupila, ker so lepa, okusna, sočna in jako dobro dišeča. Ameriške konkurence se je torej v resnici bati, zlasti ker ondotni izvozniki skrbé, da je vse blago enako in natanko razbrano. Najbolje pa se je imamo bati na nemškem trgu; tam bi mi izgubili največ, in tje vozina iz Amerike, ker gre pot čez morje, stane

spominjam, kajti tamkaj sem dobil prvi in najkoristniši pouk za svoje gospodarstvo, dalje pa so mi mile 'Novice' pomagale. Dovolj jasen dokaz, kako čist in iskren rodoljub je bil Dominik.

V »Zgodovini slov. slovstva« piše gospod prof. dr. K. Glaser: »Pri Sv. Benediktu je (Jančarja) podpiral spretni in izkušeni veleposestnik na Drvnjki, Dominik Čolnik, po domače Jakopič, takrat najslavnejši mož v Slov. gor. . . . Za časa Jančarjevega službovanja si je Čolnik postavil gradiču podobno hišo 1864. leta. Nekteri narodni prijatelji so brezmejno gostoljubnost Čolnikovo zlorabili v toliki meri, da je poprej imoviti mož umrl pod tujo streho«. Spominski listi mojih prijateljev (sedaj v knjižnici župnije Sv. Benedikta) kažejo stotine imen, kateri so Čolnikovo hišo obiskovali in njegovo gostoljubnost v vezani in nevezani besedi slavili: pa vendar bi si upal trditi, da so njegove žalostne osode več krive nesreče, požara, velike stavbe, nego njegovi obiskovalci, to temveč, ker nemorem umeti, kako bi tako moder in spreten gospodar ne bi vedel, kako daleč sme iti v gostoljubnosti ter nebi spredel žalostnega izida prevelike radodarnosti.

III.

Umestno se mi dozdeva, tu spregovoriti o Čolnikovih »Spominskih listih njegovih pri-

jateljev«. Naslov se glasi: »Spominski listi mojih prijateljev posvečil D. Č. na Drvnjki dne 4. velkega srpana 1857«. V začetku listov je »Poziv«:

Vsak, ki se sem potruđi

Zapisati v to knjigo sme

V spomin ime

Ž jim svoje misli tudi.

Vendar vsem ni bila gostoljubna Č. hiša in tudi ta knjiga odprta, ker v »Pozivu« se glasi:

Kdor tega ne spoštuje,

Kar nosi Slavino ime,

Naj vedno se

Hoditi sem sramuje!

Na drugem listu je distihon posvečen »Slavjanom« zložen od Č. rojaka Vatroslava Holza v 24 stihih.

»Zedinimo vsi se raztepeni Slave sinovi!

Da spet se povrne nam složnosti blaženi mir; Severni, izhodni in jugoslovanski rodovi:

Naj vtihne med nami za vodstvo Slovanstva prepirc.

Sedaj sledijo imena »prijateljev« obiskovalcev gostoljubne hiše Č. v različnih jezikih: slovensko, latinsko, grško, madjarsko, nemško, hebrejsko, francosko, italjansko, angleško, rusko, hrvaško, srbsko — v vseh teh jezikih so slavili obiskovalci, »gostoljubnost, narodnost, vino itd. Čolnikovo«, po meri navdu-

šenosti, ktero je pouzročevala »rujna vinska kapljica«. Tudi prerokski stih so vpisani. Tako na pr. je vpisal 26. avg. 1858., ko je bil Č. na vrhuncu časne sreče, takratni abiturient in poznejši kapucin na Reki, rajni o. Polič: »Donec eris felix, multos numerabis amicos: Dokler ti sreča je mila, imel boš prijateljev mnogo«. To prerokovanje se je uresničilo. Ob koncu svoje zemeljske sreče tožuje o nekem takem prijatelju Čolnik: »dr. J. J. prijatelj je bil moj, posebno pri volitvah, kadar sem drago agitiral; alj, kadar sem jaz bil v sili, ga ni bilo več«. Precej ob koncu »Spom. listov« je spisal Čolnik svojo poroko politično. Opisal je »razne znance na spomin« ter dostavil k imenom svoje opombe, katere mu je v pero vsilila njegova vesela in bridka izkušnja. Čita se med drugim: »Dr. Ferd. Dominkuš . . . najpoštenejši dohtar v Mariboru. Dr. J. Serbec, izvrsten, vredni advokat, moj sošolec, s totim zlodej nič ne bo imel opraviti, če nima kaj skrivnostnega na duši . . . Jugi (bivši dohtar pri Sv. Lenartu v Slov. gor.) je vrag že na svetu dohtarstvo odnesel, bi se dalo dosti pisati od njega — pa ni vredno, naroden bi le nazadnje že rad bil«. Dr. Krischan (advokat v Ptujju bivši) slišal sem ravno nič ne hudega, cika že na nemškutarsko, ker se tako piše«. Dr. J. Kotzmuth, dr. Karl Ipavc . . . škoda zanj . . . Hodimo

le jako malo. Zatorej bi naši vladi morala biti skrb, da pri nemški vladi izposluje za amerisko sadje carino; pa tudi pri nas carina za to blago ne bi bila odveč. (Konec prih.)

Politični ogled.

Ministerski predsednik dr. Koerber se je naučil počitnic in sedaj bo se začel zopet posvetovati z avstrijskimi politikami, kako bi državni zbor spravili na pravi tir. Takih posvetovanj je bilo zadnja leta že toliko, da morajo vsakemu presedati. Edina rešitev iz sedanjih zmotnjav je enakopravnost vseh narodov, kdor pa se tej upira, treba mu je pokazati državno moč. Izmed prvih se bo posvetoval z ministerskim predsednikom vodja čeških državnih poslancev dr. Pacak.

Avstrijske šolske razmere. Na Avstrijskem se vedno mnogo otrok ne obiskuje šole. Leta 1894/95 jih je bilo 392.873 otrok, ki niso obiskovali nobene šole. In vendar imamo na Avstrijskem zmeraj za naučne ministre odločne liberalce, ki se tako radi hvalisajo s svojo navdušenostjo za ljudsko omiko in izobrazbo. Kako daleč sega ta navdušenost, dokazujejo navedene številke.

Na Ogerskem so dne 14. in 15. avgusta na slovesen način praznovali 900letnico krščanstva v ogerski kraljevini. Posebno sijajne so bile slavnosti v Ostrogonu, kjer je bil pred 900 leti krščen ogerski kralj sveti Štefan. Na slavnosti je zastopal cesarja nadvojvoda Friderik. Tudi ministerski predsednik Szell je moral priti, čeravno je prej izdajal tajna povelja proti tej slavnosti.

Poljščina na pruskih šolah. Pred nekaj dnevi je izšel ukaz pruskega naučnega ministra dr. Studta, ki naročava šolskim oblastvom, da se mora pri pouku o veronauku tudi v najnižjih razredih ljudskih šol poljščina popolno umakniti nemščini. S tem je minister zadal Poljakom na Poznanjskem kar dva občutna udarca ob enem. V narodnostnem oziru je vzeta Poljakom najzadnja prilika za prvo izobrazbo v materinem jeziku, in je torej mej Poljaki na stežaj odprta pot nagli in popolni germanizaciji. Še mnogo večje zlo pa preti Poljakom v verskem oziru, ker sedaj se ne bodo mogli naučiti niti krščanskega nauka, in rek cesarja Viljema I: Narodu se mora ohraniti vera, bo s tem prišel ob vso veljavo. Kajti kako je pač mogoče seznaniti mladino z resnicami krščanske vere, ako ne ume jezika, v katerem se naj v bodoče poučuje. Sicer pa o tej zadevi še ni izpregovorjena zadnja beseda, kajti ravno

sedaj se vrši škofovska konferenca v Fuldi, in vlada se bo lahko prepričala, da ne bo dobila niti jednega škofa, ki bi odobral korak pruskega ministra. Škofje imajo pa v rokah še drugo orožje. Cerkevna oblast mora samo vzeti učiteljem missio canonica za poučevanje veronauka v šoli ter naročiti duhovnikom, naj poučujejo otroke v cerkvi v jeziku, ki ga umejo, in gospod minister Studt obsedi s svojo naredbo kakor riba na suhem pesku.

Vojska v Južni Afriki. Burski general Dewet je ujel 4000 Angležev ter jim ugrabil 7 topov. Potem je šel Dewet proti Commandonecku, katero mesto straži angleški general Baden-Powell, toda moral se je umakniti angleški premoči.

Vojska na Kitajskem. Mednarodne čete so torej že dospele v Peking. To se je zgodilo dne 15. t. m. Kitajci so sicer pred mestnim zidom krepko odbijali napade mednarodnih čet, naposled pa so se morali umakniti. Proti večeru so že Japonci prvi prodri v mesto in za njimi so udrle ostale čete. Takoj so obstopile poslaništva in otele v istih se nahajajoče poslanike in druge inozemce. Poslanike so našli pri popolnem zdravju. Ob tej priliki seveda ni bilo brez krvavih spopadov in so Japonci zgubili okoli 100 mož, Kitajci pa trikrat toliko. Ko so mednarodne čete dospele v Peking, so našle mej prebivalstvom popolno zmešnjavo. Ljudstvo je v velikem strahu pred mednarodnim vojaštvom, vsi boljši stanovi beže iz mesta. Uradništvo je razkropjeno, ministerstva zaprta. Kitajski dvor se je preselil že pred prihodom mednarodnih čet iz Pekinga v Heionfu, nekaj milj vzhodno od Pekinga, cesarica Cuši in cesar Kwangsü sta bežala že mnogo poprej; zlasti je v velikem strahu cesarica, ker ima slabo vest radi njenih tajnih ukazov proti inozemcem. V Pekingu pa so se ustanovile dve kitajski stranki, ena je za pogajanje s tujci, druga stoji na odločno sovražnem stališču nasproti inozemcem ter preti pomoriti vse, kar simpatizuje z njimi. Dvor, ministerstva, cesarico in cesarja je spremljala velika armada. Podkralj Li-Hung-Čang se je obrnil do velesil s prošnjo, da bi imenoval kakega visokega kitajskega dostojanstvenika vladnim zastopnikom, kateri bi imel polnomoč pogajati se z velesilami. Ruski vladi je sporočil, da se Kitajska hoče pogajati z njo za mir, ako se odpove anekciji Mandžurije. Rusija pa o takih pogojih noče nič vedeti, ker ima svoje posebne kulturne interese od reki Amur, tičoče se razvoja Sibirije. V Pekingu seveda ni vse mirno, četudi so mednarodne

čete v mestu, ampak po cestah in ulicah strašen boj in mesarsko klanje. En del Pekinga gori.

Dopisi.

Sv. Jurij ob Taboru. (Mlekarska zadruga.) Dolgo že ni bilo ničesar čuti o naši mlekarski zadrugi, in marsikateri čitatelj vrlega »Gospodarja« je morebiti že mislil, da je zaspala. Pa ni zaspala! V začetku je bilo res veliko težkoč, a premagale so se vse in zdaj zadruga dobro deluje. Vseh zadrušnikov je 76. Vsako jutro se prinese v mlekarno nad 500 litrov mleka, iz katerega se izdeluje surovo maslo in sir. Surovo maslo je prav okusno in se jako lahko razpečava. Sir se dela več vrst, in sicer masten sir v velikih hlebih ter dvojne vrste sir v manjših kosih. Opozarjamo vrle goste iz Savinjske doline, ki prihajajo v prijazni Št. Jurij, da naj zahtevajo po naših gostilnah domače surovo maslo in sir. Postreglo se jim bo kar najboljšo. Tudi rojake po Štajarskem sploh opozarjamo na našo zadrugo. Našim ljudem se bo z zadrugo zelo pomagalo. Vsako jutro na vse zgodaj prinašajo mleko v svojih posodah od vseh stranij. In kako veseli so ob mesecu, ko denar dobijo! Nekateri dobé mesečno po 30, 40, 50 in celo 60 K. Ali ni to lep denar za kmeta? Zato pa vedó ljudje tudi hvalo tistim možem, ki so zadrugo ustanovili. Nekdo se je v mlekarnici izrazil, ko je plačilo dobil, da bodo še krave hvaležne. In prav je govoril. Res bodo hvaležne, ker zdaj dobivajo boljšo klajo kakor prej. Pač krava pri gobcu molze! Torej skrb! Glavna zasluga, da se je naša zadruga ustanovila, gre zlasti požrtvovalnemu Jerneju Radišek iz Kaplje in Valentinu Južna na Taboru. Poslednji je bil prvi ravnatelj zadruga, a je radi preoblih opravkov odložil, in na zadnjem občnem zboru je bil za ravnatelja izvoljen Alojzij Lesjak iz Pandurja. Podpirala sta nas zelo in nas še podpirata gsp. Kač iz Žalca in gsp. Jelovšek. Hvala jima! In prosita se, da bi nam bila še vedno naklonjena.

Iz Središča. (Jezikovna enakopravnost) Pred nekaterimi tedni sem prišel v Središče na kolodvor in sem prosil vozni list po slovensko. Imel sem še neke druge opravke z postajevodjo in ko ga nagovorim po slovensko, mi odgovori: »Bitte ich kann nur deutsch« in se nisem mogel dogovoriti z gosp. vodjem postaje. V pretečenem tednu pa sem poslal brzojav iz Središča. Napišem ga po slovensko in pristavim, naj se vračuni tudi plačilo za pöta, kamor bom brzojavil, pa se ni vračunalo, ker se postajevodja ni mogel sporazumeti z mojim pötom, ki ve samo slovenski. Zato je moral moj prijatelj, kateremu sem brzojavil, plačati pöta, kar ni bilo prav — smola. Tukaj v Središču smo tudi Slovenci. Sem na kolodvor prihajajo tudi Medjimurci in drugi Hrvati, ki ne umejo nemški, ter se s postajevodjem ne moremo sporazumeti.

Ali sl. c. kr. telegrafično ravnateljstvo v Gradcu ve, da sedanji postajevodja ni sposoben za to postajo in ali je voljno v Središču nastaviti takega postajevodja ali telegrafista, ki bode nas Slovence razumel in z nami slovenski občeval.

Razne stvari.

Iz domačih krajev.

Imenovanje. Pravni praktikant pri deželni sodnji v Ljubljani gosp. Matjaž Senčar je imenovan avskultantom v okrožju graškega nadsodišča.

Poveljnikom kadetne šole v Strasu je imenovan nadpolkovnik R. pl. Gusek.

V Maribor je priromalo zadnji ponedeljek iz Ribnice nad 1000 ljudi v veličastni procesiji k Materi Milosti v frančiškanski cerkvi.

zdaj proč od totih nepotrebnih dohtorov, se reče za tisto . . . , imam še nekatere prijatelje na spomin vzeti«. Sedaj sledijo imena poljedelcev, trgovcev, s pikrimi pa tudi hvaležnimi opazkami, kakor si je kateri po Čolnikovem mnenju zaslužil.

Njegovi otroci so se razpršili po svetu; ker so bili skrbno izrejeni, so vsi našli kruh. Ena hčerka je na Dunaju, en sin v Gradcu, eden v Ameriki, nekteri so pomrli. Pa vkljub nesreči očetovi so mu ohranili otroško ljubezen. Tako ima v »Spominskih listih« vpisano Ljudmila:

»Cvetlice, Lelje, Popke in vse Rože

Se poslabijo

Kamen in železo se polomi;

Pa naša Očinska ljubezen

Se nikdar ne polomi.«

Tako je »kralj Slovensk. gorice«, njegova nekdanj imovita in odlična rodovina izginola iz Slov. Štajarja, zapustivša le za okoličane zgled modrega kmetijstva, sadjarstva, narodne zavesti . . . pa tudi nauk, da je pozemeljska »sreča okrogla«. Radoslavčan.

Smešničar.

Kako človek zbolí. Janeza trese huda mrzlica, in zdravnik ga vpraša: »Kaj si pa storil, da si našel to bolezen?« Janez

odgovori: »Glejte, sanjalo se mi je o mastni svinjetini z zeljem, katero sem bil pojedel vso sam; a svinjetina je bila menda pregreta, zakaj odkar sem se vzbudil, bolan sem na smrt.«

Čuden zdravnik. Potnik zbolí v gostilni ter pošlje po zdravnika. Takoj pride nekdo v sobo. »Ali ste vi zdravnik?« vpraša bolnik. »Da, kaj vam je?« — »Zelo sem bolan?« — »Ali ne morete nekoliko vstati?« — »Ne!« odgovori bolnik. »Kaj, tudi v sobi ne?« — »Ne, niti v sobi si ne upam vstati!« — »No, to je izvrstno!« reče tujec, vzame potnikovo uro in denarno listnico ter odide.

Brezplačno. A: »Za Boga, kakšen si po lici! Kdo te je tako razmesaril?«

B: »Ej, z ranocelnikom sva se stepla.«

A: »Pa si ga vendar zatožil?«

B: »Zakaj neki? Saj mi je rane brezplačno zašil!«

Nevarno. Zdravnik, poklican k bolniku, zapazi majhno rano ter ukaže, naj hitro odpošlje hlapca v lekarnico po mazila. Bolnik se ustraši in reče: »Oh, za Boga, gospod, mislim, da še ni tako nevarno!« — »Silno nevarno je«, odgovori zdravnik; »zakaj, če hlapec ne prinese hitro mazila, pa se rana zaceli že prej.«